

RADNI MATERIJAL – DOPUNA UDŽBENIKU ZA PRIPREMU ISPITA IZ PREDMETA KORPORATIVNO UPRAVLJANJE

15. pitanje

STATUSNE PROMENE PRIVREDNIH DRUŠTAVA - POJAM I VRSTE STATUSNIH PROMENA

Pod statusnom promenom podrazumeva se reorganizacija privrednog društva (društvo prenosilac) tako što na drugo društvo (društvo sticalac), prenosi imovinu i obaveze. Karakteristika ovog postupka jeste da članovi društva koje se reorganizuje stiču udele, odnosno akcije u društvu sticalocu, i to srazmerno svojim udelima, odnosno akcijama koje su posedovali u društvu prenosiocu.

Članu društva se može po osnovu statusne promene izvršiti i novčano plaćanje, s tim da ukupan iznos tih plaćanja svim članovima društva prenosioca ne može preći 10% ukupne nominalne vrednosti udela, odnosno akcija koje stiču članovi društva prenosioca.

Prema Zakonu o privrednim društvima razlikuju se sledeće vrste statusnih promena:

- pripajanje,
- spajanje,
- podela,
- izdvajanje.

U statusnoj promeni može učestvovati jedno ili više društava iste ili različite pravne forme, ali ne i društvo koje je u likvidaciji ili stečaju.¹

Pripajanje je vrsta statusne promene kojom se jedno ili više društava pripaja drugom društvu prenošenjem celokupne imovine i obaveza na njega.² Društvo koje se pripaja *prestaje da postoji* bez sprovođenja postupka likvidacije.

Dva ili više društava mogu se **spojiti** osnivanjem novog društva prenošenjem na njega celokupne imovine i obaveza, čime društva koja se spajaju *prestaju da postoje* bez sprovođenja postupka likvidacije.

Društvo se može **podeliti** tako što će istovremeno preneti celokupnu imovinu i obaveze na:

- dva ili više novoosnovanih društava (takozvana podela uz osnivanje),
- dva ili više postojećih društava (podela uz pripajanje), ili

¹ Izuzetak je ako se statusna promena sprovodi kao mera reorganizacije u skladu sa zakonom kojim se uređuje stečaj, član 484 Zakona

² Član 12 Šeste direktive, takođe *Explanatory Memorandum*, 11-12 i član 486 Zakona o privrednim društvima RS

- jedno ili više novoosnovanih društava i jedno ili više postojećih društava (mešovita podela).³

I u ovom slučaju društvo po sprovedenoj statusnoj promeni *prestaje da postoji* bez sprovođenja postupka likvidacije.

Izdvajanjem, kao statusnom promenom, društvo prenosi *deo* svoje imovine i obaveza na:

- jedno ili više novoosnovanih društava (izdvajanje uz osnivanje),
- jedno ili više postojećih društava (izdvajanje uz pripajanje), ili
- jedno ili više novoosnovanih društava i jedno ili više postojećih društava (mešovito izdvajanje).

Društvo po sprovedenoj statusnoj promeni izdvajanja *nastavlja da postoji*.

16. pitanje

REDOVNI I POJEDNOSTAVLJENI POSTUPAK SPROVOĐENJA STATUSNE PROMENE

1. Redovni postupak sprovođenja statusne promene

Sprovedene postupka statusne promene zahteva usvajanje određenih pravnih akata, kao i rad određenih organa uprave društva. Odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno, ima zadatak da pripremi određena dokumenta. Nadležni organ treba da pripremi nacrt ugovora o statusnoj promeni, odnosno nacrt plana podele ako samo jedno društvo učestvuje u ovom postupku, zatim finansijske izveštaje, izveštaj revizora, izveštaj odbora direktora, predlog odluke skupštine o statusnoj promeni.

Jedan od značajnijih dokumenata sigurno je ***ugovor o statusnoj promeni***. Ovaj ugovor se zaključuje ukoliko u statusnoj promeni učestvuju dva ili više društava. Ugovorom se definišu cilj i uslovi pod kojima se vrši statusna promena, vrednost imovine i visina obaveza koje se prenose na društvo sticaoca, kao i njihov opis i način na koji se prenos vrši. Ovaj akt, između ostalog, treba da sadrži i podatke o zameni udela, odnosno akcija, kao što su: srazmera u kojoj se zamena udela ili akcija vrši, način preuzimanja udela, odnosno akcija, datum kada prestaju poslovne aktivnosti društva prenosioca, i slično.

Sastavni deo ugovora o statusnoj promeni čine i predlog odluke o izmeni osnivačkog akta i statuta učesnika ovog postupka, deobni bilansi, spisak članova

³ Barbaso, F., *The Harmonisation of Company Law*, 1984, JBL 176, 183, navedeno prema Edwards, V., *EC Company Law*, Oxford, 2003, p. 101 i član 488 Zakona o privrednim društvima RS

društva prenosioaca i nominalnih vrednosti njihovih udela, spisak zaposlenih u društvu prenosioacu.

Ukoliko u statusnoj promeni učestvuje samo jedno društvo, odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno, usvaja **plan podele**.⁴ Plan podele, koji sadrži podatke kao i ugovor o statusnoj promeni, mora biti sastavljen u pisanoj formi.

Nacrt ugovora o statusnoj promeni, odnosno plan podele mora biti objavljen na internet stranici društva, ako je ima. Društvo navedeni akt dostavlja i registru privrednih subjekata, koji je objavljuje na svojoj internet strani najkasnije 60 dana pre dana održavanja sednice skupštine na kojoj se donosi odluka o statusnoj promeni.

Odluku o statusnoj promeni donosi skupština društva. Odlukom skupština odobrava plan podele, ugovor o statusnoj promeni ili njegov nacrt ako ugovor još nije zaključen. Odluku akcionari donose tročetvrtinskom većinom glasova prisutnih akcionara, ako statutom nije određen veći broj glasova.⁵

2. Pojednostavljeni postupak sprovođenja statusne promene

Zakon o privrednim društvima definiše mogućnost sprovođenja pojednostavljenog postupka statusne promene. Uslov za ovu vrstu postupka jeste da je društvo sticalac kontrolno društvo sa najmanje 90% udela u osnovnom kapitalu društva prenosioaca, odnosno sa najmanje 90% akcija sa pravom glasa u društvu prenosioacu.⁶ Postupak je pojednostavljen jer se statusna promena pripajanja realizuje bez odluke o statusnoj promeni skupštine društva sticaoca. Ostali uslovi za sprovođenje pojednostavljenog postupka definisani su zakonom.⁷

17. pitanje

REGISTRACIJA STATUSNE PROMENE I PRAVNE POSLEDICE REGISTRACIJE

Statusna promena mora biti registovana. Pravne posledice statusne promene nastupaju danom njene registracije. One se odnose na imovinu učesnika u postupku, status društava učesnika, ali i na zaposlene i treća lica.⁸ Kao prvo,

⁴ Wooldridge, F., *The Third Directive and the Meaning of Mergers*, 1CO Law, 1980, p. 75

⁵ Član 498 stav 2 ZPD

⁶ Art, R., *Shareholder Rights and Remedies in Close Corporations: Oppression, Fiduciary Duties and Responsible Expectations*, The Journal of Corporation Law, spring 2003, p. 375

⁷ Zakon o privrednim društvima RS, član 501

⁸ Goldman Report on the Draft Convention on the international merger of public companies, Bulletin EC, Supplement 13/73, 32-4

imovina i obaveze društva prenosioca prelaze na društvo sticaoca, u skladu sa ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planu podele. Zatim, društvo sticalac postaje solidarno odgovorno sa društvom prenosiocem za njegove obaveze koje nisu prenete na društvo sticaoca, na način određen zakonom. Članovi društva prenosioca postaju članovi društva sticaoca, tako što se njihove dosadašnje akcije zamenjuju akcijama u društvu sticaocu, a zamenjene akcije se poništavaju. Zaposleni u društvu prenosiocu koji su ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planom podele raspoređeni u društvo sticaoca, nastavljaju da rade u tom društvu.⁹

Ukoliko se statusnom promenom društvo prenosilac gasi, pravne posledice su sledeće:

- društvo prenosilac prestaje da postoji bez sprovođenja postupka likvidacije,
- uzajamna potraživanja između društva prenosioca i društva sticaoca se gase,
- obaveze društva prenosioca prelaze na društvo sticaoca, u skladu sa ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planom podele. Novi dužnik postaje društvo sticalac. Ukoliko postoji više društava sticalaca, svako od njih će biti supsidijarno odgovoran za obaveze koje preuzima,
- dozvole, koncesije i druge povlastice i oslobođenja koja je imalo društvo prenosilac prelaze na društvo sticaoca,
- direktorima, i članovima nadzornog odbora ako je upravljanje društvom dvodomno, i zastupnicima društva prenosioca prestaju dužnosti i ovlašćenja, kao i punomoćja za glasanje u skupštini društva prenosioca.

18. pitanje

ZAŠTITA PRAVA UČESNIKA U POSTUPKU STATUSNE PROMENE

U postupku statusne promene pravo na zaštitu imaju članovi društva prenosioca i treća lica. *Član društva prenosioca* ima pravo da podnese tužbu protiv društva sticaoca i traži isplatu novčane naknade. Pravo na podnošenje tužbe član društva prenosioca ima ukoliko smatra da je oštećen utvrđenom srazmerom zamene udela, odnosno akcija.

Član društva prenosioca koji je bio nesaglasan sa odlukom o statusnoj promeni ima pravo na osnovu prava nesaglasnih akcionara, pri čemu je otkupna cena njegovih akcija utvrđena odlukom o statusnoj promeni.

Treća lica koja imaju pravo na zaštitu svojih prava u postupku statusne promene jesu poverioci društva i zakoniti imaoци obveznica i drugih dužničkih

⁹ U kompanijskom pravu EU prava zaposlenih se štite u skladu sa Direktivom EEC 77/187, kao i članom 12 Treće direktive i članom 11 Šeste direktive

hartija od vrednosti koje je izdalo društvo prenosilac.¹⁰ *Poverilac društva* koje učestvuje u statusnoj promeni i čije je potraživanje nastalo pre registracije statusne promene može zahtevati dobijanje odgovarajuće zaštite. On će to učiniti ukoliko smatra da će statusna promena, čiji je učesnik njegov dužnik, ugroziti namirenje njegovog potraživanja. Zaštita poverilaca obezbeđuje se, pre svega:

- davanjem obezbeđenja u vidu zaloge, jemstva i slično,
- izmenama uslova ugovora po osnovu kojeg je nastalo potraživanje ili raskidom tog ugovora,
- odvojenim upravljanjem imovinom društva prenosioca do namirenja potraživanja.

Pravo da zahtevaju zaštitu svojih potraživanja nemaju poverioci čija potraživanja ulaze u prvi ili drugi isplatni red u okviru stečajnog postupka, kao i poverioci čije je potraživanje obezbeđeno.

Pod jednakim uslovima zaštitu svojih prava uživaju i imaoци obveznica i drugih dužničkih hartija od vrednosti.¹¹

U ulozi imalaca posebnih prava jesu zakoniti imaoци zamenljivih obveznica, varanata i drugih hartija od vrednosti sa posebnim pravima, osim akcija, koje je izdalo društvo prenosilac koje prestaje usled statusne promene. Ova lica stiču najmanje jednaka prava prema društvu sticaocu, sa izuzetkom da je drugačije određeno u odluci o izdavanju tih hartija od vrednosti, ili sa tim imaocem drugačije ugovoreno. Društvo sticalac je ugovorom o statusnoj promeni, odnosno planom podele obavezano da, na zahtev tih lica, otkupi te hartije od vrednosti po njihovoj tržišnoj vrednosti.¹²

30. pitanje

EVROPSKO DRUŠTVO - Pojam i osnivanje evropskog društva

Evropska kompanija (evropsko akcionarsko društvo, *societas europea*) svoje korene ima u idejama nastalim odmah nakon osnivanja Evropske ekonomske zajednice. Nakon memoranduma, koji je usvojila Komisija Zajednice, prvog Predloga pravila o statutu Evropske kompanije (1970. godine), revidiranog prvog Predloga (1975. godine), Predloga iz 1989. godine i Predloga pravila o statutu Evropske kompanije iz 1991. godine, Savet Unije usvojio je 2001. godine Pravilo (Uredbu) o Statutu Evropske kompanije.¹³

¹⁰ Član 509 Zakona o privrednim društvima, član 13(2) Treće direktive, kao i član 347 nemačkog Aktiengesetz

¹¹ Edwards, V., *EC Company Law*, Oxford, 2003, p. 98

¹² Detaljnije član 513 stav 1 ZPD

¹³ Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European Company (SE), OJ L 294 of 10.11.2001.

Evropsko akcionarsko društvo regulisano je ne samo Uredbom, već i Statutom društva, kao i nacionalnim pravilima država članica.

Zakon o privrednim društvima, takođe reguliše osnivanje Evropskog akcionarskog društva (*Societas Europea*).¹⁴

Evropsko akcionarsko društvo osniva se u pravnoj formi akcionarskog društva, čiji je osnovni kapital podeljen na akcije koje ima jedan ili više akcionara, koji ne odgovaraju za obaveze društva.

Pravna forma evropskog društva se u poslovnom imenu označava latiničkom oznakom "SE".

U Srbiji se evropsko društvo može osnovati pripajanjem, kao holding, osnivanjem kontrolisanog društva, ili promenom pravne forme, i to:

1) **pripajanjem, odnosno spajanjem** akcionarskih društava, od kojih je najmanje jedno registrovano na teritoriji Republike Srbije, a drugo na teritoriji druge države članice, pri čemu se:

- jedno ili više akcionarskih društava pripajaju akcionarskom društvu registrovanom na teritoriji Republike Srbije, prenošenjem na to društvo celokupne imovine i obaveza, čime društva koja se pripajaju prestaju da postoje bez sprovođenja postupka likvidacije, a društvo sticalac menja pravnu formu u formu evropskog društva, ili
- dva ili više društava spajaju uz osnivanje evropskog društva prenošenjem na to društvo celokupne imovine i obaveza, čime društva koja se spajaju prestaju da postoje bez sprovođenja postupka likvidacije.

Nadležni organi društava koja učestvuju u pripajanju pripremaju zajednički nacrt ugovora o pripajanju.

Zajednički nacrt ugovora o pripajanju smatra se *ugovorom o pripajanju* kada ga usvoje skupštine svih društava koja učestvuju u ovom postupku. Zaposleni u društvima koja učestvuju u pripajanju imaju pravo da učestvuju u odlučivanju u evropskom društvu koje je registrovano na teritoriji Srbije. U ovom slučaju primenjuje se propisi kojima se uređuje učestvovanje zaposlenih u odlučivanju u evropskom društvu.¹⁵

2) U formi **holdinga** evropsko društvo osnivaju:

- najmanje dva društva, od kojih je najmanje jedno društvo s ograničenom odgovornošću ili akcionarsko društvo registrovano na teritoriji Srbije i najmanje jedno društvo kapitala registrovano na teritoriji druge države članice, ili
- najmanje dva društva navedenih formi registrovana na teritoriji Republike Srbije od kojih svako, u periodu od najmanje dve godine, na

¹⁴ Zakon o privrednim društvima, članovi 577a do 577š

¹⁵ Council Directive 2001/86/EC of 8 October 2001 supplementing the Statute for a European company with regard to the involvement of employees, OJ L 294 of 10.11.2001.

teritoriji druge države članice ima registrovan ogranak ili kontrolisano društvo čiji je isključivi vlasnik.

Nadležni organi društava koja učestvuju u osnivanju evropskog društva kao holdinga, pripremaju zajednički plan osnivanja holdinga. Plan osnivanja, osim elemenata koji se odnose na pripajanje, sadrži i planirani osnovni kapital, kao i planiranu srazmeru akcija, odnosno udela svakog društva koje učestvuje u osnivanju holdinga, a koje članovi moraju uložiti u njegovo osnivanje. Akcije, odnosno udeli koji se ulažu u osnivanje holdinga moraju činiti više od 50% akcija, odnosno udela koje daju pravo glasa.

3) Evropsko društvo **osnivanjem kontrolisanog društva** osnivaju:

- najmanje dva društva, od kojih je najmanje jedno društvo s ograničenom odgovornošću ili akcionarsko društvo registrovano na teritoriji Srbije i najmanje jedno društvo kapitala registrovano na teritoriji druge države članice, ili
- najmanje dva društva navedenih formi registrovana na teritoriji naše države od kojih svako, u periodu od najmanje dve godine, na teritoriji druge države članice ima registrovan ogranak ili kontrolisano društvo čiji je isključivi vlasnik.

Na osnivanje kontrolisanog društva u formi evropskog društva, shodno se primenjuju odredbe zakona koje se odnose na akcionarsko društvo.

4) Četvrti način osnivanja evropskog društva jeste **promenom pravne forme** akcionarskog društva koje u periodu od najmanje dve godine, na teritoriji druge države članice ima registrovano kontrolisano društvo čiji je isključivi vlasnik. Promena pravne forme u ovom slučaju ne utiče na pravni subjektivitet akcionarskog društva i nema za posledicu osnivanje novog pravnog lica.

Plan promene pravne forme pripremaju jedan ili više direktora, odnosno odbor direktora akcionarskog društva koje je registrovano na teritoriji Srbije, a menja pravnu formu u evropsko društvo. Plan promene naročito sadrži:

- poslovno ime i adresu sedišta društva koje sprovodi postupak promene pravne forme,
- predlog osnivačkog akta i statuta evropskog društva ,
- očekivane posledice promene pravne forme na zaposlene, kao i na učestvovanje zaposlenih u odlučivanju i ostvarivanju drugih prava u evropskom društvu,
- planirani rok za promenu pravne forme,
- prava za zaštitu akcionara i poverilaca.

Odluka o promeni pravne forme donosi se tročetvrtinskom većinom glasova prisutnih akcionara, ako statutom nije određeno više glasova.

Osnovni kapital evropskog društva izražava se u evrima i iznosi najmanje 120.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan uplate.

Osnivački akt je konstitutivni akt evropskog društva.

Evropsko društvo pored osnivačkog akta ima i statut, kojim se uređuje upravljanje društvom i druga pitanja u skladu sa ovim zakonom.

31. pitanje

UPRAVLJANJE EVROPSKIM DRUŠTVOM I NJEGOV PRESTANAK

1. Upravljanje

Upravljanje evropskim društvom koje je registrovano u Republici Srbiji može biti organizovano kao jednodomno ili dvodomno, a to se određuje Statutom.

U slučaju *jednodomnog* upravljanja, organi društva su:

- skupština,
- jedan ili više direktora, odnosno odbor direktora.

U evropskom društvu mora biti obrazovan odbor direktora. Sednice odbora održavaju se najmanje jednom u tri meseca.

U slučaju *dvodomnog* upravljanja, organi društva su:

- skupština,
- nadzorni odbor,
- jedan ili više izvršnih direktora, odnosno izvršni odbor.

U jednočlanom društvu funkciju skupštine vrši jedini akcionar društva. Odredbe zakona koje se odnose na skupštinu akcionarskog društva shodno se primenjuju i na skupštinu evropskog društva.

2. Prestanak evropskog društva

Evropsko društvo koje se osniva na osnovu odredaba Zakona o privrednim društvima prestaje likvidacijom i stečajem. Član 577dž upućuje na shodnu primenu odredaba navedenog zakona koje se inače odnose na navedene načine prestanka privrednih društava likvidacijom. Sa druge strane, kada je u pitanju prestanak evropskog društva stečajem primenjivaće se odredbe Zakona o stečaju.

Registar privrednih subjekata u roku od mesec dana od dana registracije osnivanja evropskog društva, kao i brisanja evropskog društva iz registra, dostavlja Kancelariji za zvanična izdanja Evropskih zajednica obaveštenje o registrovanim podacima radi objavljivanja u "Službenom listu Evropske unije".

42. pitanje

NAKNADE U JAVNIM AKCIONARSKIM DRUŠTVIMA I POLITIKA NAKNADA

Zakonom o privrednim društvima prihvaćen je model upravljanja u privrednim društvima u skladu sa odredbama prava Evropske unije u ovoj oblasti. Definisanjem evropskog društva određena je mogućnost izbora jednog od dva modela upravljanja. Problem jeste visina naknada članova organa upravljanja. Izmenama Zakona o privrednim društvima prihvataju se usmerenja definisana Direktivom Evropske unije 828/2017. Imajući u vidu da direktori i članovi nadzornog odbora doprinose dugoročnom uspehu privrednog društva,

forma i struktura njihovih naknada je naročito značajna. Pošto su naknade jedan od ključnih instrumenata privrednih društava za usklađivanje njihovih interesa sa interesima njihovih direktora, odnosno članova nadzornog odbora, važno je da politiku naknada na odgovarajući način utvrđuju nadležni organi privrednog društva i da akcionari imaju mogućnost da iskažu svoje stavove u pogledu politike naknada.

Prema članu 463a javno akcionarsko društvo je u obavezi da ima politiku naknada direktorima i članovima nadzornog odbora ako je upravljanje društvom dvodomno. Skupština društva odlučuje o predloženoj politici naknada, koju odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno predlaže skupštini društva najmanje na svake četiri godine.

Imajući u vidu navedeno, javno akcionarsko društvo ima obavezu da definiše politiku naknada direktorima i članovima nadzornog odbora ako je upravljanje društvom dvodomno. **Politika naknada** mora biti jasna i razumljiva. U tom cilju treba da sadrži elemente:

- u kojoj meri naknada doprinosi poslovnoj strategiji, dugoročnom razvoju i održivosti društva,
- sve fiksne i varijabilne delove naknade (uključujući sve bonuse i druge beneficije u bilo kom obliku), kao i procenat udela tih delova naknade u ukupnoj naknadi,
- sva finansijska i nefinansijska merila za isplatu varijabilnih delova,
- period odlaganja isplate varijabilnih delova naknade i utvrđivanje uslova koji moraju biti ispunjeni da bi društvo imalo pravo da zahteva povraćaj varijabilnih delova naknade,
- ako društvo deo naknade daje u akcijama, pojedinosti koje definišu ovaj deo politike,
- model ugovora o radu ili drugog odgovarajućeg ugovora o angažovanju koji društvo zaključuje sa direktorom,
- objašnjenje kako su zarade i uslovi rada zaposlenih uticali na određivanje politike naknada, uključujući i objašnjenje o kojoj grupi zaposlenih je reč,
- postupak donošenja, sprovođenja i nadzora nad politikom naknada, kao i ulogu komisije za naknade, komisije za imenovanja i drugih komisija, kao i mere za sprečavanje sukoba interesa,
- kada je odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno, dužan da skupštini društva dostavi izmene predložene politike naknada, radi odlučivanja na prvoj narednoj sednici.

Odbor direktora, odnosno nadzorni odbor ako je upravljanje društvom dvodomno ili komisija za naknade ako je obrazovana, sačinjava jednom godišnje jasan, sveobuhvatan i razumljiv **izveštaj o naknadama**. Obuhvaćene su sve naknade koje je društvo ili sa njim povezano društvo koje posluje u okviru iste

grupe društava isplatilo ili se obavezalo da isplati svakom pojedinom sadašnjem i bivšem članu odbora direktora, odnosno nadzornog odbora, u poslednjoj poslovnoj godini koja prethodi godini u kojoj se sačinjava izveštaj.¹⁶ Izveštaj o naknadama sačinjava se adekvatno politici naknada, odnosno treba da pruži odgovore i izjašnjenja na uspostavljene ciljeve u navedenom aktu društva.

Revizor koji vrši reviziju godišnjih finansijskih izveštaja društva dužan je da izvrši kontrolu izveštaja o naknadama i da o tome sačini izveštaj koji sadrži mišljenje da li ovaj akt o naknadama sadrži sve propisane podatke. Takođe, društvo je dužno da izveštaj o naknadama objavi na svojoj internet stranici nakon sednice skupštine na kojoj se raspravljalo o ovom izveštaju, koji mora biti besplatno javno dostupan najmanje deset godina od dana objavljivanja na internet stranici društva.

U izuzetnim okolnostima neophodnim za ostvarivanje dugoročnih interesa i održivosti društva u celini ili za očuvanje njegove imovine, društvo može privremeno odstupiti od politike naknada, ako su njome predviđeni uslovi za to odstupanje, elementi politike od kojih se može odstupiti i način na koji se to odstupanje sprovodi.

Društvo ima obavezu da izveštaj o naknadama objavi na svojoj internet stranici nakon sednice skupštine na kojoj se raspravljalo o tom izveštaju. Izveštaj o naknadama mora biti besplatno javno dostupan najmanje deset godina od dana objavljivanja na internet stranici društva.

Društvo je dužno da isplaćuje naknade samo u skladu sa politikom naknada koju je usvojila skupština. Ako društvo nema usvojenu politiku naknada, a skupština društva ne usvoji predloženu politiku, društvo može da nastavi da isplaćuje naknade članovima odbora direktora, odnosno nadzornog odbora u skladu sa svojom postojećom praksom.

44. pitanje

INSTITUCIONALNI INVESTITORI, RUKOVODIOCI IMOVINOM I SAVETNICI ZA GLASANJE

U skladu sa odredbama Direktive 828/2017 EU, Zakon o privrednim društvima definiše po prvi put pojmove institucionalnog investitora, rukovodioca imovine i savetnika za glasanje, kao i njihove obaveze i sadržinu politike angažovanja.

Institucionalni investitor, prema članu 469a Zakona o privrednim društvima, može biti:

¹⁶ Član 463b ZPD

- društvo koje obavlja delatnost životnog osiguranja u smislu zakona kojim se uređuje osiguranje,
- društvo koje obavlja delatnost reosiguranja u smislu delatnosti koja se sastoji od prihvatanja rizika koje je ustupilo društvo za osiguranje, odnosno društvo za osiguranje iz države koja nije članica Evropske unije ili drugo društvo za reosiguranje, odnosno društvo za reosiguranje iz države koja nije članica Evropske unije, pod uslovom da te delatnosti obuhvataju obaveze životnog osiguranja, a koje nije isključeno na osnovu zakona kojim se uređuje osiguranje,
- društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima, u smislu propisa kojim se uređuju dobrovoljni penzijski fondovi i penzijski planovi.

Drugi institut posvećen je određivanju pojma - rukovodilac imovinom.

Rukovodilac imovinom je:

- investiciono društvo čija je delatnost pružanje jedne ili više investicionih usluga trećim licima, odnosno obavljanje jedne ili više investicionih aktivnosti na profesionalnoj osnovi u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje tržište kapitala koje ulagačima pruža usluge upravljanja portfoliom,
- društvo za upravljanje alternativnim investicionim fondovima u skladu sa zakonom kojim se uređuju alternativni investicioni fondovi koji ne ispunjavaju uslove za izuzetak od primene tog zakona,
- društvo za upravljanje otvorenim investicionim fondom u skladu sa zakonom kojim se uređuje poslovanje otvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom,
- društvo za investicije koje ima odobrenje za rad nadležnog organa države članice u skladu sa posebnim propisom.

Treći nova pozicija u aktivnostima akcionarskih društava jeste **savetnik za glasanje** - *pravno lice* koje profesionalno i uz naknadu analizira izveštaje i druge informacije javnih akcionarskih društava, sprovodi istraživanja, pruža usluge savetovanja ili daje preporuke za glasanje u cilju informisanja investitora u vezi sa njihovim odlukama pri glasanju. Sedište uprave savetnika za glasanje je mesto iz koga se upravlja poslovanjem društva.

Politika angažovanja obuhvata radnje i način na koji *institucionalni investitori i rukovodioci imovinom* uključuju akcionare u svoju strategiju ulaganja. Ova lica javno objavljuju politiku angažovanja na svojim internet stranicama. Obavezna sadržina politike angažovanja sadrži način na koji:

- utiču na društva u portfoliju,
- uključuju angažovanje akcionara u svoju strategiju ulaganja,
- prate bitne događaje društva u koje ulažu (poslovnu strategiju i poslovne ciljeve društva, korporativno upravljanje, na primer),

- razmenjuju informacije sa organima društva i drugim relevantnim zainteresovanim stranama društva u koje se investira,
- ostvaruju pravo glasa i druga prava koja daje akcija,
- saraduju sa drugim akcionarima,
- upravljaju stvarnim i potencijalnim sukobima interesa povezanim sa njihovim angažovanjem.

Obaveza je navedenih subjekata da politiku angažovanja i informacije u vezi svojih aktivnosti učine besplatno dostupnim na svojim internet stranicama.

Sa druge strane, obaveza je *savetnika za glasanje* da objavi informacije:

- koji kodeks ponašanja primenjuje,
- da li je postupao i da li postupa u skladu sa preporukama kodeksa ponašanja,
- od kojih preporuka kodeksa ponašanja je odstupio i još uvek odstupa, razlozi tih odstupanja i da li je umesto toga preduzeo neke druge mere,
- jasno i obrazloženo objašnjenje zašto ne primenjuje nijedan kodeks ponašanja, ako ih ne primenjuje.

Savetnik za glasanje je dužan da bez odlaganja obavesti svoje klijente o stvarnim ili potencijalnim sukobima interesa ili poslovnim odnosima koji bi mogli uticati na pripremu istraživanja, saveta ili preporuka za glasanje i mere za uklanjanje, smanjenje ili upravljanje postojećim ili potencijalnim sukobima interesa.¹⁷

45. pitanje

INFORMISANJE AKCIONARA I DRUŠTVA

Izmenama Zakona o privrednim društvima uređen je i postupak informisanja akcionara i samog društva. Razlog za ovo jeste da se akcije listiranih društava često drže preko složenih lanaca posrednika. Ova situacija otežava ostvarivanje prava akcionara i može delovati kao prepreka angažovanju akcionara. Privredna društva često ne mogu da identifikuju svoje akcionare. Upravo identifikacija akcionara predstavlja preduslov za direktnu komunikaciju između akcionara i privrednog društva.

Akcionarsko društvo ima pravo da identifikuje svoje akcionare i krajnje akcionare. *Krajnji akcionari* su lica koja nisu posrednici, a za čiji račun se akcije vode na zbirnom, odnosno kastodi računu u Centralnom registru. *Posrednik* je pravno lice koje čuva i administrira hartije od vrednosti ili depo račune za račun drugih lica (ili klijenata) u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište kapitala.

¹⁷ Detaljnije član 469g ZPD

Društvo informacije o akcionaru može zahtevati od Centralnog registra ili posrednika. Ako društvo ne dobije informacije o identitetu akcionara, odnosno krajnjeg akcionara u roku od 15 dana od dana upućivanja zahteva, prava glasa iz ovih akcija se smatraju suspendovanim i ti glasovi ne uzimaju se u obzir prilikom utvrđivanja kvoruma za sednicu skupštine, sve dok se društvu ne dostave informacije o identitetu akcionara, odnosno krajnjeg akcionara.

Sami **akcionari**, u cilju realizacije svojih prava, mogu zahtevati pružanje informacija. Ostvarivanje prava akcionara značajno zavisi od efikasnosti lanca posrednika koji vode račune hartija od vrednosti za račun akcionara ili drugih lica. U lancu posrednika, naročito kada se u lancu nalazi mnogo njih, informacija iz privrednog društva ne prenosi se uvek njegovim akcionarima, a glasovi akcionara se ne prenose uvek ispravno privrednom društvu. *Posrednik u lancu* je pravno lice za čiji račun član Centralnog registra čuva hartije od vrednosti. Cilj ovih odredaba je da se poboljša prenos informacija duž lanca posrednika kako bi se olakšalo ostvarivanje prava akcionara. S obzirom na njihovu značajnu ulogu, posrednici treba da budu u obavezi da akcionarima olakšaju ostvarivanje njihovih prava, bez obzira na to da li akcionari ta prava ostvaruju sami ili imenuju treće lica da to učini. Kada akcionari ne žele da sami ostvaruju prava nego su imenovali posrednika da to radi, posrednik treba da ta prava ostvaruje na osnovu izričitog ovlašćenja i uputstva akcionara i u njihovu korist. Od značaja je da akcionari znaju da li su njihovi glasovi ispravno uzeti u obzir, te se ovim odredbama predviđa obaveza da društvo, u slučaju održavanja sednice skupštine elektronskim putem, licu koje je glasalo dostavi elektronsku potvrdu o prijemu glasova. Društvo ima i obavezu da nakon održane sednice skupštine izda potvrdu da su glasovi akcionara uredno evidentirani i prebrojani.¹⁸

51. pitanje

AKCIJA - DEO OSNOVNOG KAPITALA AKCIONARSKOG DRUŠTVA

Pojam akcije i njena pravna priroda

Akcija je hartija od vrednosti koja se izdaje prilikom osnivanja akcionarskih društava i glasi na deo njegovog osnovnog kapitala.¹⁹ Akcija vlasniku daje pravo na učešće u delu dobiti društva koji je poznat pod nazivom dividenda, a zavisno od vrste akcije, i pravo na učestvovanje u upravljanju društvom. Akcija je

¹⁸ Pružanje informacija za ostvarivanje prava akcionara, član 469ž ZPD

¹⁹ Akcija kao hartija od vrednosti regulisana je Zakonom o privrednim društvima, kao i Zakonom o tržištu kapitala, Službeni glasnik RS, broj 31/2011, 112/2015, 108/2016, 9/2020, 153/2020

sredstvo kojim se prikupljaju sredstva neophodna za osnivanje akcionarskog društva. U postojećem društvu, izdavanjem akcija može se povećati njegov osnovni kapital. Dakle, dva su osnovna aspekta akcije kao hartije od vrednosti: predstavlja finansijski instrument kojim se prikuplja kapital za finansiranje poslovne aktivnosti emitenta, i način izražavanja vlasništva.²⁰

Akcijom, kao hartijom od vrednosti, uspostavlja se poseban "odnos" između akcionarskog društva i njenog vlasnika. Akcija označava deo osnovnog kapitala, jer se izdavanjem akcija prikuplja neophodan kapital za osnivanje akcionarskog društva. Ona predstavlja i udeo vlasnika u tom kapitalu. Interes akcionara prema akcionarskom društvu ogleda se upravo kroz akcije, jer se brojem, odnosno vrednošću akcija iskazuje imovinski karakter tog odnosa.

Vlasnik akcije može biti svako lice koje uplatom ostvari pravo na akciju. Visina uloga može biti i minimalna.²¹ Zbir svih uplata omogućava prikupljanje osnivačkog kapitala jednog akcionarskog društva. To znači da akcionarsko društvo mogu osnivati akcionari sa malim, ali i sa velikim udelom u osnovnom kapitalu društva. Status akcionara ne zavisi od visine uloženog kapitala.²²

Akcije izdaje akcionarsko društvo, ali i drugi pravni subjekti čiji je kapital akcionarskog karaktera. To mogu biti banke ili društva za osiguranje, na primer. Osnivač-vlasnik akcije samo učestvuje svojim ulogom u stvaranju akcionarskog kapitala. On svojim, i sredstvima drugih budućih akcionara, stvara akcionarski kapital. Akcija je deo akcionarskog kapitala. Svaka akcija predstavlja utvrđeni deo osnovne glavnice društva.

Zakon o akcionarskim društvima iz 1896. godine definisao je akciju kao ispravu kojom se dokazuje kolikom sumom akcionar učestvuje u društvenoj glavnici.²³ Međutim, vrlo brzo se pokazalo da data definicija nije adekvatna jer se i običnom priznanicom može dokazati učestvovanje u glavnici akcionarskog društva. Akcija nije samo isprava. Njome se označava jedan od delova na koje je podeljena osnovna glavnica društva. Takođe, na osnovu akcije se prepoznaju prava koja u akcionarskom društvu pripadaju imaocu takvog udela.

Ali, određenje prema zakonu da "akcionari imaju prema broju svojih akcija srazmerno učešće u društvenoj imovini" ukazuje da se akcija shvata kao stvarno-pravna hartija od vrednosti.²⁴ Činjenica je da akcionar nema nikakva svojinska prava u pogledu imovine akcionarskog društva. Imovina društva i

²⁰ Davies, P., *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*, London, 2003, str. 615

²¹ Nacionalnim zakonima se taj minimalni iznos po pravilu određuje.

²² Ali njihova prava kao akcionara razlikuju se upravo u zavisnosti od broja i vrste akcija koje poseduju.

²³ Zakon o akcionarskim društvima Kraljevine Srbije usvojen je 10.12.1896. godine, izmene i dopune izvršene su 17.11.1898. godine

²⁴ Videti član 33 stav 1 Zakona o akcionarskim društvima iz 1896. godine. Termin *društvena imovina* odnosi se na imovinu akcionarskog društva.

imovina akcionara su odvojene. Akcionar je na osnovu svog uloga stekao pravo na udeo u društvu koji je iskazan akcijama. To znači da je akcionar vlasnik određenog broja akcija, a ne imovine društva. Dakle, akcija ne može imati karakter stvarno-pravne hartije od vrednosti.

Akcionar na osnovu akcije ima određena prava i obaveze. Trgovačkim zakonom za Kraljevinu Jugoslaviju deonica je bila određena kao hartija od vrednosti, pri čemu su se isticala njena dva značenja: predstavlja skup prava i dužnosti vezanih za članstvo u deoničkom društvu, i takođe je isprava kojom je izraženo članstvo i sa njim spojena prava i dužnosti.²⁵ I u savremenim definicijama akcije sreću se mišljenja da je u pitanju isprava koja daje određena članska prava, odnosno korporaciona isprava koja daje pravo učešća. Ova tvrdnja se samo uslovno može prihvatiti. Akcija daje prava akcionar, ali ta prava nisu jednaka za sve, a jedan akcionar ne mora uvek imati ista prava. Zato se akcija ne može strogo posmatrati kao korporaciona hartija od vrednosti. Akcija uvek daje pravo akcionar na učešće u dobiti društva (dividendu) i pravo na deo likvidacione mase društva. Dakle, akcija se može smatrati obligaciono-pravnom hartijom od vrednosti, imajući u vidu prirodu prava koja ona garantuje akcionar.²⁶

Akcije se sastoje iz dva dela - plašta i kuponskog tabaka. *Plašt akcije* mora da sadrži zakonom određene elemente: oznaku da je u pitanju akcija i koja vrsta akcije, firmu i sedište izdavaoca, ukupan novčani iznos na koji se akcija izdaje, rokove isplate dividende, serijski broj akcije, mesto i datum izdavanja, elemente individualizacije kupca akcije (poslovno ime), izvod iz odluke o izdavanju akcija u pogledu prava akcionara, faksimil potpisa ovlašćenih lica izdavaoca.

Akcija uvek glasi na novac bez obzira na vrstu uloga akcionara (stvari, prava, i slično). U jednoj seriji akcije moraju da glase na jednak nominalni iznos. Akcije drugih emisija mogu glasiti na iznos jednak nominalnoj vrednosti osnivačkih akcija, ali i ne moraju. Takođe je moguće da se akcije koje glase na jedan iznos prodaju po većoj ceni od njihove nominalne vrednosti.

Drugi deo akcije sastoji se iz *kupona za isplatu dividende*. Kupon mora da sadrži sledeće podatke: redni broj kupona za isplatu dividende, broj akcije, naziv izdavaoca, godinu u kojoj se dividenda isplaćuje, faksimil potpisa ovlašćenih lica davaoca dividende.

²⁵ Trgovački zakon Kraljevine Jugoslavije objavljen je u *Službenim novinama* 28.10.1937. godine, broj 245-LXXIV, a nikada nije stupio na snagu jer je "dan dobijanja obavezne snage" trebalo odrediti posebnim zakonom, što nije učinjeno.

²⁶ Više o pravnoj prirodi, Jankovec, I., *Privredno pravo*, 1996, Beograd, str. 663

52. pitanje

IZDAVANJE I VRSTE AKCIJE I NJIHOV PRENOS

Akcije koje izdaje društvo izdaju se u dematerijalizovanoj formi i glase na ime. Registruju se u Centralnom registru, depou i kliringu hartija od vrednosti. To se čini i u slučaju upisa zakonitih imalaca, prenosa akcija, prenosa prava iz akcija, ograničenja prava iz akcija i upisa prava trećih lica na akcijama. Na sve ove aktivnosti primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje tržište kapitala.

Prema Zakonu o tržištu kapitala dematerijalizovani finansijski instrumenti se registruju kao elektronski zapisi na računu hartija od vrednosti u Centralnom registru, a na osnovu kojih zakoniti imalac finansijskog instrumenta ima određena prava u odnosu na izdavaoca. Dematerijalizovani finansijski instrument mora imati sledeće elemente upisane u Centralni registar:

- oznaku vrste finansijskog instrumenta,
- identifikacione podatke o izdavaocu,
- ukupan broj izdatih finansijskih instrumenata,
- ukupni nominalni iznos izdatih finansijskih instrumenata, ako finansijski instrument glasi na nominalni iznos,
- datum upisa finansijskog instrumenta u Centralni registar.

Uz navedene elemente, dematerijalizovana akcija mora da sadrži i:

- oznaku klase,
- nominalni iznos na koji glasi ili naznaku da se radi o akcijama bez nominale,
- podatak o pravu glasa,
- sadržaj posebnih prava, ukoliko akcija daje posebna prava.

Akcija je hartija od vrednosti čija je karakteristika *nedeljivost*.

Akcionarsko društvo, prema Zakonu o privrednim društvima, može izdavati obične (redovne) i preferencijalne (povlašćene) akcije.²⁷ Sledeći principe modernih legislativa po kojima se sve više napušta izdavanje akcija na donosioca, i naš zakonodavac se opredelio za ovakvo rešenje.²⁸ Akcionarsko društvo može izdavati samo akcije na ime.²⁹

Prema redosledu izdavanja akcije mogu biti osnivačke (akcije prve emisije) i akcije sledećih emisija, a prema pravu glasa - akcije mogu biti bez prava i sa pravom na glas.

²⁷ Ova podela prisutna je u Zakonu o privrednim društvima, član 250

²⁸ Ova podela bila je izvršena u Zakonu o preduzećima, *Službeni list SRJ*, broj 26/96, član 220. Prema Trgovačkom zakonu Kraljevine Jugoslavije načelno su deonice glasile na ime. Morala je biti posebno izražena mogućnost društva da izdaje deonice na donosioca.

²⁹ Član 248 Zakona o privrednim društvima; jedan od razloga za ovakvo rešenje je i veća sigurnost u trgovanju akcijama na tržištu, ali i manji rizik u finansijskom i poreskom smislu, na primer.

Akcije, dakle, prema obimu i vrsti prava koja njen imalac ima, mogu biti redovne (obične) i preferencijalne (povlašćene). Akcionarsko društvo mora imati bar jednu običnu akciju. Obične akcije predstavljaju uvek jednu klasu akcija. One imaju istu nominalnu vrednost ili su bez nominalne vrednosti. Svaka obična akcija daje akcionarima ista prava, u skladu sa zakonom, osnivačkim aktom i statutom društva. Obične akcije ne mogu se pretvoriti u preferencijalne akcije ili druge hartije od vrednosti. Prava koja imalac obične akcije ima mogu se prenositi ugovorom od strane akcionara na treća lica.

Preferencijalne akcije mogu se izdavati samo za novčani ulog. One mogu biti kumulativne, participativne i zamenljive (konvertibilne). One mogu biti podeljene u dve ili više klasa sa različitim pravima (različite stope dividendi, različita participativna ili kumulativna prava na dividende, ili različita prava na isplatu imovine društva pri likvidaciji). Preferencijalne akcije iste klase imaju istu nominalnu vrednost.

Ukupna nominalna vrednost izdatih i odobrenih preferencijalnih akcija ne može biti veća od 50% osnovnog kapitala društva. Akcija može pripadati većem broju lica - suvlasnici akcije. Suvlasništvo na akciji stiče se na osnovu:

- zakona (nasleđivanje i slično),
- ugovora (poklon, kupoprodaja idealnog dela akcije i slično),
- statusnih promena društva.

Suvlasnici akcije smatraju se jednim akcionarom u odnosu prema društvu i solidarno su odgovorni prema društvu za obaveze koje imaju po osnovu akcije. Suvlasnici akcije ostvaruju pravo glasa i pravo na pristup aktima i dokumentima društva.

Prema Zakonu, akcionarsko društvo može odlukom skupštine:

- svaku akciju jedne klase podeliti na dve ili više akcija te klase, uz istovremeno smanjenje njihove nominalne vrednosti tako da osnovni kapital društva ostane nepromenjen,
- spojiti dve ili više akcija jedne klase u jednu akciju te klase, uz istovremeno povećanje njene nominalne vrednosti tako da osnovni kapital društva ostane nepromenjen.

Društvo je u obavezi da u slučaju podele ili spajanja akcija istovremeno izmeni statut.³⁰

Akcija je hartija od vrednosti po samom zakonu. Prema Zakonu o tržištu kapitala može se izdavati na ime i mora glasiti na novac. Po našem pravu akcije glase na jednake novčane iznose. One mogu glasiti na dinare i izdaju se javnom ponudom, uz objavljivanje prospekta za njihovo izdavanje i upućivanje javnog poziva za upis i uplatu akcija. Javna ponuda akcija se može vršiti samo po prethodno pribavljenom rešenju o odobrenju prospekta za izdavanje akcija koje donosi Komisija. Postupak izdavanja hartija od vrednosti, uključujući akcije,

³⁰ Član 256 i 257 Zakona o privrednim društvima

otpočinje upućivanjem javnog poziva za upis i uplatu akcija i objavljivanjem skraćenog prospekta za njihovo izdavanje.³¹

Akcije se mogu izdavati na svoju nominalnu vrednost, iznad i ispod nominalne vrednosti. Kod prvog izdavanja akcije se ne mogu izdavati ispod njihove nominalne vrednosti.³² Ako društvo izdaje akcije sa nominalnom vrednošću, sve akcije iste klase moraju imati istu vrednost, a ako izdaje akcije bez nominalne vrednosti, sve akcije društva moraju biti bez nje. *Nominalna vrednost* akcije je vrednost koja je kao takva utvrđena odlukom o izdavanju akcija, a prema članu 258 stav 1 Zakona. Nominalna vrednost jedne akcije ne može biti niža od 100 dinara.

Tržišna vrednost akcija javnog akcionarskog društva utvrđuje se kao ponderisana prosečna cena ostvarena na regulisanom tržištu kapitala, odnosno multilateralnoj trgovačkoj platformi, u smislu zakona kojim se uređuje tržište kapitala, u periodu od šest meseci koji prethodi danu donošenja odluke kojom se utvrđuje tržišna vrednost akcija.

Prema Zakonu o privrednim društvima, akcije mogu imati i emisionu cenu. *Emisiona cena* je vrednost po kojoj se izdaju akcije i utvrđuje se odlukom o izdavanju akcija. Emisiona cena ne može biti niža od tržišne vrednosti, osim u slučaju kada se akcije izdaju u postupku javne ponude u smislu zakona kojim se uređuje tržište kapitala kojom akcionarsko društvo postaje javno akcionarsko društvo.

Prenos akcija

Prenosivost je jedna od karakteristika akcije kao hartije od vrednosti. Imalac može prenositi akciju, odnosno njome raspolagati od momenta ostvarenja prava svojine na njoj. Akcionarom se u odnosu prema akcionarskom društvu i trećim licima smatra lice koje je kao zakoniti imalac akcije upisano u Centralni registar, a dan upisa u Centralni registar jeste dan sticanja akcije.

Centralni registar je dužan da akcionaru na njegov zahtev, najkasnije narednog radnog dana od dana podnošenja zahteva u skladu sa pravilima poslovanja Centralnog registra, izda potvrdu o akcijama čiji je on zakoniti imalac, sa svim podacima u vezi sa tim akcijama o kojima registar vodi evidenciju.

Akcije se mogu slobodno prenositi, osim ako je statutom prenos akcija ograničen pravom preče kupovine ostalih akcionara ili prethodnom saglasnošću društva. Akcija je hartija od vrednosti koja glasi na ime i prenosi se *indosamentom* i upisuje u akcionarsku knjigu. Uočava se razlika u odnosu na klasičan prenos hartija na ime za koje važi prenos cesijom.

³¹ Detaljan postupak, kao i vrste prospekata definisane su Zakonom o tržištu kapitala.

³² Izuzetak od ovog pravila bio je određen članom 192 st. 2 Zakona o preduzećima iz 1996. godine za slučaj kada su akcionari kupovali akcije pod povlašćenim uslovima u skladu sa zakonom, kada je novčani ulog pojedinog akcionara mogao biti i manji.

Akcijom njen imalac može raspolagati tako što će pravo vlasništva, na tržištu, preneti na drugo lice. Kao hartija od vrednosti, akcija se na tržištu prodaje po nominalnoj vrednosti, ali i po vrednosti višoj ili nižoj od nje. Tržišna cena akcije zavisi od poslovne uspešnosti akcionarskog društva.

Akcije se mogu slobodno prenositi. Već je napomenuto da jedino ograničenje može da se odnosi na pravo preče kupovine ostalih akcionara ili prethodnom saglasnošću društva, pod uslovom da je to definisano statutom društva. Statutom ili odlukom o izdavanju akcija može se prenos prava iz akcija ograničiti ili ukinuti.³³

Prenos akcija i prava iz akcija javnog akcionarskog društva ne može se ograničiti.

Akcija se kao hartija od vrednosti prenosi samo u celini. Prenos prava iz akcije vrši se prenosom akcije na račun novog zakonitog imalca u Centralnom registru hartija od vrednosti.³⁴ Zakoniti način prenosa akcije je od važnosti, jer prenosom akcije njen imalac prenosi pravo svojine na drugo lice. Ovim aktom dolazi do promene u imovinama lica između kojih se vrši prenos akcija. Promet akcija ne dovodi do imovinskih promena u imovini samog akcionarskog društva.

63. pitanje

POSEBNE DUŽNOSTI PREMA DRUŠTVU

Posebne dužnosti prema društvu imaju:

- ✓ ortaci i komplementari,
- ✓ članovi društva s ograničenom odgovornošću koji poseduju značajno učešće u osnovnom kapitalu društva ili član društva s ograničenom odgovornošću koji je kontrolni član društva,
- ✓ akcionari koji poseduju značajno učešće u osnovnom kapitalu društva ili akcionar koji je kontrolni akcionar društva,
- ✓ direktori, članovi nadzornog odbora, zastupnici i prokuristi,
- ✓ likvidacioni upravnik.

Osnivačkim aktom odnosno statutom mogu se i druga lica odrediti kao lica koja imaju posebne dužnosti prema društvu.

Takođe, navedena lica ne mogu da u svom interesu ili u interesu sa njima povezanih lica: koriste imovinu društva; koriste informacije do kojih su došli u tom svojstvu, a koje inače nisu javno dostupne; zloupotrebe svoj položaj u društvu; koriste mogućnosti za zaključenje poslova koje se ukažu društvu. **Dužnost izbegavanja sukoba interesa** postoji nezavisno od toga da li je društvo bilo u mogućnosti da iskoristi imovinu, informacije ili zaključi navedene poslove.

³³ Detaljnije član 261 Zakona

³⁴ Mićović, M., *Depo hartija od vrednosti*, Pravni život, 11/97, str. 87-96

Posebnu ulogu, ali i pažnju, prema Zakonu o privrednim društvima imaju takozvana **povezana lica**. Ona se definišu posebno u odnosu na određeno fizičko, odnosno pravno lice. Tako se povezanim licem u odnosu na **određeno fizičko lice** smatra:

- njegov krvni srodnik u pravoj liniji, krvni srodnik u pobočnoj liniji zaključno sa trećim stepenom srodstva, supružnik i vanbračni partner ovih lica,
- njegov supružnik i vanbračni partner i njihovi krvni srodnici zaključno sa prvim stepenom srodstva,
- njegov usvojilac ili usvojenik, kao i potomci usvojenika,
- druga lica koja sa tim licem žive u zajedničkom domaćinstvu.

Kada je u pitanju **pravno lice**, kao povezana lica određuju se:

- pravno lice u kojem to pravno lice poseduje značajno učešće u kapitalu, ili pravo da takvo učešće stekne iz konvertibilnih obveznica, varanata, opcija i slično,
- pravno lice u kojem je to pravno lice kontrolni član društva (kontrolisano društvo),
- pravno lice koje je zajedno sa tim pravnim licem pod kontrolom trećeg lica,
- lice koje u tom pravnom licu poseduje značajno učešće u kapitalu, ili pravo da takvo učešće stekne iz konvertibilnih obveznica, varanata, opcija i slično,
- lice koje je kontrolni član tog pravnog lica,
- lice koje je direktor, odnosno član organa upravljanja ili nadzora tog pravnog lica.³⁵

Treći 'element' posebnih dužnosti prema privrednom društvu odnosi se na dužnost pažnje. Upravo lica koja imaju obavezu posebne dužnosti prema društvu moraju u tom svojstvu izvršavati svoje poslove savesno, sa pažnjom dobrog privrednika, i u razumnom uverenju da deluju u najboljem interesu društva.

Pod *pažnjom dobrog privrednika* podrazumeva se stepen pažnje kojom bi postupalo razumno pažljivo lice koje bi posedovalo očekivano znanje, veštine i iskustvo za obavljanje te dužnosti u društvu. Smatra se da ova lica mogu svoje postupanje zasnivati i na informacijama i mišljenjima lica stručnih za odgovarajuću oblast, za koje razumno veruju da su u tom slučaju savesno postupala.

³⁵ Članovi 61 i 62 Zakona o privrednim društvima definišu status povezanih lica, kao i razliku između značajnog, većinskog i kontrolnog učešća kada je u pitanju određeno pravno lice.